

בפתח הסדר

בצוותא כל בני המשפחה או החבורה, ושכל אחד בתורו יקרא פסוק או מדרש. בין לבין רצוי לנגן, לשורר ולזמר שירים ופיוטים לכבודה של הארץ, וכל המרבה ב"זמרת הארץ" הרי זה משובח.

טעמו וראו, שירי ונגנו, התבוננו, חישבו ודמיינו - כי כל פרי הוא יהלום!

הערה: הסדר המוצע להלן הוא לפי דיני הקדמת הברכות, ולא לפי סדר הפירות בפסוק.

ארץ

כי יהוה אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינות ותהמות יצאים בבקעה ובהר: ארץ חטה ושעורה ופפון ותאנה ורמון ארץ דית שמן ודבש: ארץ אשר לא במסכת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אגניה ברזל ומהררה תחבב נחשת: ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך: דברים ח

קרבנו לבוא: יחזקאל לו, ח
ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל... רש"י: כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה מזה. סנהדרין צא.

מכרה יהלומים

רבי אברהם דוב מאברטש עלה בראש חסידיו והתיישב בצפת. הרבי היה אדם המעורב בדעת עם הבריות, אולם זמן מה לאחר עלייתו לארץ, הסתגר הרבי בחדרו במשך תקופה ולא דיבר עם שום אדם. כמובן, שחסידיו התפלאו מאוד, ותהו לפשר ההסתגרות המוזרה.
והנה, באחד הימים יצא הרבי לפתע מחדרו, התבונן על האדמה שסביבו ופנו נחו. כשחזר, קרא הרבי לכול חסידיו לסעודה חגיגית בה יסיביר להם את פשר ההגתת החריגה.
כאשר התאספו כולם פתח הרבי ואמר: דעו לכם, שבעת שגרתו בחוץ לארץ, בא אלי פעם שליח מארץ ישראל וסיפר לי בהתלהבות על מעלותיה הרבות של ארצנו הקדושה. כך כל התלהב אותו שליח, עד שאמר: "רבי הקדוש, מי שיש לו עיניים לראות, רואה שבארץ ישראל כל אבן היא יהלום".
באותה שעה התלהבתי והחלטתי לעלות לארץ. והנה, כשהגעתי לכאן, נראו לי אבני הארץ כאבנים רגילות. הבנתי, שעדיין לא זכיתי להבין את מעלת הארץ. לפיכך, הסתגרת בחדרי ועסקתי בקדושת הארץ. והיום, כשיצאתי החוצה זכיתי וראיתי שכל אבן היא יהלום.

שני דברים מבקש משה רבנו - "אעברה אנך" ו"אראה את הארץ הטובה". לעבור ולראות. זכות גדולה היא לחיות בארצנו, וזכות נוספת היא לראות את מעלותיה הגדולות. משה זכה לראות - "ויראהו ה' את כל הארץ...". אך לא זכה לעבור. אנו שזוכים לחיות בארץ, תובע הדבר מאיתנו לפקוח את עינינו ולראות את טובה ויפיה.

חכמת הנסתר מלמדת ששורש תאוות האכילה אינה מפני החיסרון הגשמי שיש לאדם, אלא מפני שבכל פרי ודבר מאכל מסתתרת נקודה רוחנית - "ניצוץ" - שהאדם משתוקק להתחבר אליה כדי לכלול אותה בנפשו ולהגיע לתיקונו והשלמתו הרוחנית בעולם. פירוש זה מיוסד על הפסוק "לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי אם על כל מוצא פי ה'" - מוצא פי ה' המצוי בתוך הלחם. רעיון זה קיים בכל אכילה שהיא, ובא לידי ביטוי בברכת הנהנין הממקדת את כוונת האדם בנקודה הרוחנית שבמזון - אך ביתר שאת הוא מופיע באכילת פירות ארץ ישראל, ה"נותנים חיים לעם עליה, ומוסיפים כוח, חכמה וגבורת ההשכלה" (מור וקציעה או"ח סימן רח).

סדר ט"ו בשבט, בו אנו זוכים ואוכלים מפירות ארץ חמדה, הוא הזמן לשבוע ולראות בטובה של הארץ. ללמוד מפירות הארץ את הרעיונות הרוחניים העמוקים הגנוזים בהם, רעיונות המלמדים אותנו על משמעות ארצנו הקדושה ותכונותיה המיוחדות. בעת שאנו טועמים מהפירות ומשלימים את חסרונו החומרי, נשמתנו מתחברת עם "קדושת הארץ העליונה הנשפעת בפירותיה" (ב"ח שם), וזוכה לתיקונה.

ייחודו של הסדר שלפניכם, שכל כולו עוסק בשבח ארץ ישראל ופירותיה. מלא הוא בפסוקים ומדרשים העוסקים בתיאורי השפע הגדול הזב לנו מארץ חלב ודבש, ובמתיקותם ועסיסותם של פירותיה. בצד הסדר, הבאנו מעט מהרעיונות הגנוזים בפירות. ייחודם של רעיונות אלו, שהפירות אינם משמשים בהם רק כמשל לישראל ותורתו, אלא הם עוסקים בסגולותיה ה"בוטניות" של הפרי ובתכונותיו המיוחדות הנובעות מקדושת אדמת הארץ.

כשם שהברכה מאפשרת לאדם להתרכז בנקודה הרוחנית שבאוכל, כך אנו הדגשנו בסוף המאמר של כל פרי נקודה רוחנית קצרה, עליה אפשר לחשוב ולהתמקד בעת האכילה. בלילה הגדול והיקר הזה, יש לנו הזדמנות לחיות "רגע של גאולה". נעצור לרגע את שטף החיים, נטעם פרי עסיסי, נלגום מעט מין משובח מכרמי הארץ הקדושה, ונטה אוזנו ומחשבתנו למילים העתיקות - החדשות, המגלות לנו את החיים, הנועם והטוב השופע לו מרגבי אדמתנו.

אנו ממליצים בחום "לפתוח שולחן" מקושט וערוך בשפע פירות חיים ויבשים שכולם על טהרת ארץ ישראל, להתקבץ

חיטה ושעורה

יקח עוגה מקמח של ארץ ישראל ויברך עליה:
בְּרִיךְ אֱתָהּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בְּרִיךְ מִיְּמֵי מְזוּמֹת:

וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ וְרֵב דָגָן וְתִירֹשׁ:
יַעֲבֹדוך עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֵלֵיהֶם הוּא גְבוּר לְאֶחֱיךָ וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ
בְּנֵי אֲמֶךָ אֶרְצֶךָ אֶרֶז וּמַבְרֶכְךָ בְּרוּךְ: בְּרֵאשִׁית כז, כח-כט

אמר רבי חייה בר יוסף: עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות (לחמניות) וכלי מילת (בגדי משי) ... עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים; ושמא תאמר, יש צער לקוצרה? תלמוד לומר: ירעש כלבנון פרוי, הקדוש ברוך הוא מביא רוח מבית גניזו ומנשבה עליה ומשרה את סלתה, ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו, וממנה פתסתו ופרסתו אנשי ביתו. כתובות קיא:

שלווה - יישוב הדעת

הלחם המופק מהחיטה הוא המזון היסודי שלנו (בראשית רבה מח, יא).

טבעו של האדם, שיכול הוא להתרכז וללמוד, להוסיף דעת ולהתקדם מבחינה רוחנית בעיקר בשעה שהוא שבע ורוגע מבחינה גשמית, וכפי שאמרו חז"ל: "קודם שיאכל אדם וישתה, יש לו שתי לבבות. לאחר שאוכל ושותה אין לו לב אחד" (בבא בתרא יב ע"ב).

האפשרות היחידה

הצדיק רבי אברהם דב מאבריש עלה לארץ והתיישב בה. כיוון שזכה לשבת בארץ הקודש, קיבל על עצמו לאכול אך ורק מפריה. והנה הגיעה שנת בצורת, ובני צפת יבאו קמח מחוץ לארץ. כל בני העיר אפו לחמם מקמח זה, אולם רבי אברהם דב סירב לאכול מקמח שלא גדל בארצו הקדושה.

וכך נימק הרב את סירובו: "כשהובאה בתורה שאלתם של שומרי השמיטה - מה נאכל בשנה השביעית? הבטיחה התורה, שבשנה השביעית נזכה לנו והיבול ישלש את עצמו, ולא יעצה לנו התורה לייבא תבואה מחוץ לארץ, ומכאן שלא זו הדרך, ויהודי אוכל רק מפירות הארץ.

לפיכך, אדם קונה דעת רק בשעה שהוא אוכל חיטה המביאה אותו לידי יישוב הדעת - "אין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן" (ברכות מ ע"ב).

זו הסיבה, שלדעת רבי יהודה - עץ הדעת חיטה היה (שם). קודם חטא אדם הראשון, הייתה פרסתו של אדם הראשון מזומנת לו מתוך יישוב הדעת, ואפילו החיטה הייתה גבוהה כאילן ויכולה הייתה להוציא לחמניות מוכנות ללא טורח. משחטא האדם ונתקלל - "ביצית אפך תאכל לחם", הונמכה קומתה של החיטה, והיא הפכה לשיבולת שבכוחה לשאת רק גרגירים. ניטלה מהאדם מנוחת הנפש, והוטל עליו להתייגע רבות עד שיזכה לחלם ופרסה.

אולם, באכילת הפירות בט"ו בשבט, אנו מתקנים את חטא אדם הראשון. ואף שלא מפורש הדבר, הנה זכר לו - שכן בארץ ישראל מצטרפת החיטה, שכעת היא פרי האדמה, לרשימת שבעת מיני פירות האילן שנשתבחה בהם ארץ ישראל (פרי צדיק לט"ו בשבט).

וכך יהיה בארץ ישראל לעתיד לבוא - "עתידה ארץ ישראל שתוציא לחמניות... עתידה חיטה שתיתמר כדקל" (כתובות קיא ע"ב). או אז נזכה ליישוב הדעת אמיתי - "בזמן הגאולה, כל המעדים מצויים כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים..." (רמב"ם סוף הלכות מלכים).

אכילת החיטה היא הזמן להירגע. להתרכז. לאכול לאט, במנוחה ולשבע. להתענג על הברכה שה' שלח בלחמנו, ולהתפלל להגיע ליום בו יתיקם בנו - "הלוך להרגיעו ישראל".

גפן

*ימלא כוסו בין או מיץ ענבים
יברך:
ברוך אתה יהוה אלהינו מלך
העולם בורא פרי הגפן

שלמות זו מצויה אצל מי שמקיים איזון והרמוניה בין הגוף והרוח המרכיבים את אישיותו. הלוגם קמעא, נותן מקום לגופו וחי בעיקר את נשמתו ונמצא שרוי בשלמות ובשמחה. לעומתו, השותה לשוכרה, הרי הוא מדלג בכוח לפסגות מעבר להשגתו. כולו שקוע בגופו אך מתאוה הוא שנשמתו תשתחרר ותזכה ל'אורות גבוהים'. אולם, אורות עליונים אלו הם אורות גזולים, שכן השיכור לא זכה באמת להגיע לתחושה חונית מרוממת זו, ולכן סופו לאבדם ולהתרוסק על קרקע המציאות. כך נהג אדם הראשון, שהתאוה לכוחות לא לו, וסופו שאיבד את חלקו. מתפלל אמיתי חש תחושות דומות לשיכור. כשיכור, הוא משתחרר מהגוף וממריא לתחושות חוניות מרוממות. לפיכך - חשב עלי הכהן את חנה, המתפללת הגדולה, לשיכורה. אך עדיין ישנו הבדל מהותי בין המתפלל לשיכור: בתום התפילה, המתפלל לא מקיא ולא חש בדיכאון, מפני שהוא הגיע למקומו הרוחני באמת ובאיזון, לאחר טיפוס הדרגתי ובטוח. מבחינות רבות מצוי מקורה של תעשיית היין העולמית בארץ ישראל. בארץ זקוקים אנו יחד עם הרגע וישוב הדעת של החיטה לכוחות הפריצה והדילוג של הגפן. הגאולה תבוא רק באיזון הראוי בין מעשי האדם ומעשי האלוקים, הגורם לקפיצות ודילוגים מעבר לכוחות אנושי. "קול דוד... מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". היהודי שותה מעט ומאחל 'לחיים', לחיים של שמחה ושלמות.

כעת נרים כוס בשמחה - 'לחיים!'. נאחל לנו ולסובבים אותנו ולזכות לשפע, ברכה ושמחה. נתפלל, שנזכה בעזרת ה' לדלג לטוב חדש ובלו גבול, ולזכות בו לעד.

יִרְכְּבֶהָ עַל בְּמַתִּי אֶרֶץ וְיִכְאֵל תְּנוּבַת שְׂדֵי וַיִּקְהַד דְּבַשׁ מִסְלַע וְשִׁמּוֹן מִחֲלָמִישׁ צוּר - חֲמַתָּא בְּקֶר וְחֵלֵב צֹאן עִם חֵלֵב כְּרִים וְאֵילִים בְּנֵי בְּשָׁן וְעִתְדִים עִם חֵלֵב כְּלִיֹּת חֲטָה וְדָם עֵינֵב תִּשְׁתֶּה חֲמוֹר - דְּבָרִים לֵב, יג-יד
וַיֵּשֶׁב הַיְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל לְבִטַח וַיֵּאֵשׁ תַּחַת גַּפְנֹו וַתַּחַת תְּאֵנֹתָו מִדָּן וְעַד בְּאֵר שָׁבַע כָּל יְמֵי שְׁלֹמֹה: מלכים א' ה,ח
מעשה בסופר אחד שהיה עולה לירושלים בכל שנה ושנה, והכירו אותו בני ירושלים שהיה גדול בתורה. אמרו לו: טול לך חמישים זהובים בכל שנה ושנה ושב לך אצלינו. אמר להם: יש לי גפן אחת והיא יפה לי מכולן, והיא עושה לי שלש דיפריאות (פעימים) בכל שנה, ושש מאות חביות היא עושה בכל שנה. (בפעם) הראשונה היא עושה שלש מאות, ושניה מאתים ושלישית מאה, ואני מוכר אותם בדמיים יקרים הרבה. וכל השבח הזה (בא) לירושלים, שבביל ניסוך היין שהיו מקריבין.

מדרש תנחומא תצוה סימן י

*מה קודם: 'בורא פרי הגפן' על יין או 'בורא פרי העץ' על זיתים שמקודמים ל'ארץ' ו'תולקו הפוסקים: הבית יוסף פוסק שזיתים ותמרים קודמים ליין, וכן פסק הרב עובדיה יוסף (ילקוט יוסף ריא, א), וכן מנהג חלק מהספרדים. אולם הרמ"א (ריא, ד) פוסק שיון קודם לעץ, כיוון שהוא חשוב. וכן נהגים האשכנזים, וכן פוסקים הבן איש חי (מטות א') והרב מרדכי אליהו.

דילוג - שמחה

מענה הגפן אנו מפיקים את היין, ה"משמח לבב אנוש". היין הוא המשקה החשוב ביותר, עד שקבע ברכה מיוחדת לעצמו - "בורא פרי הגפן" תכונתו הבולטת ביותר של היין היא, שהוא משחרר את האדם ונותן לכוחותיו הפנימיים ולנשמתו לפרוץ החוצה - "נכנס יין יצא סוד". מעט יין גורם לנו תחושת שחרור ושמחה, מפני שנשמתנו משתחררת ממשא הגוף והיא חופשייה ומשחררת. אולם, יין רב מעביר את המשקל מהנשמה לתאוות הגוף, ומפיל את האדם בסבך החטא (כל הרואה סוטה בקלקולה יזר עצמו מן היין, שהיין מביא לידי קלות ראש וחטא - סוטה ב ע"א ורש"י שם). בהמשך, גורם היין הרב להיפוך רגשות, ולאחר ההתפכחות מתחלפת השמחה בדיכאון כבד. לפיכך, לדעת רבי מאיר - "עץ הדעת גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין" (ברכות מ ע"א). כאן אנו מגיעים לעומק הפלא של היין, שהשמחה והדיכאון משמשים בו בערבוביה. השמחה מצויה במציאות של שלמות.

הם שבו לגבולם

סיפר הרב שמואל אליהו בשם רבו של מחוז בורדו בצרפת: כידוע, בבורדו ישנם גפנים מיוחדים, שמענביהם מייצרים את יין 'בורדו', המפורסם בכל העולם באיכותו וטעמו. מסורת עתיקה העוברת מדור לדור בקרב תושבי בורדו הצרפתים מספרת, שאבות אבותיהם של הגפנים הללו הובאו לבורדו לפני כאלפיים שנה על ידי הרומאים ששבו מהמלחמה בארץ ישראל כשביקש הברון רוטשילד להקים תעשיית יין במושבות הראשונות בארץ, נזכר במסורת זו, והביא ייחורי גפנים מבורדו לארץ. והנה פלא, לאחר שהחלו הגפנים להניב פרי בארץ, הכתה מכת 'קימחון' את הגפנים בבורדו ותעשיית היין במחוז ספגה מכה אנושה. בעקבות זאת, חובבי יין בורדו החלו לצרף את יין ארץ ישראל ששב לגבולו. מאז, תעשיית היין בעולם היולת ויורדת, ואילו ינות הארץ הולכים ועולים וזוכים במדליות זהב עולמיות. כך מתקיימים דברי חז"ל (רבעו יונה ברכות לז ע"ב), שמוזגים מים ביין של ברכת המזון בברכת הארץ, להודיע שבח ארץ ישראל שהיין שלה חזק.

זית-שמן

* יקח זית שלם (ויכוון על כל פירות האילן) ויברך:
בְּרִיךְ אֱתָהּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בְּרִיךְ פְּרֵי הָעֵץ:

אֲתָן בַּמִּדְבָּר אֲרֹז שָׁטָה וְהֵדָס וְעֵץ שָׁמֶן אֲשֵׁים בְּעֶרְבָה בְּחֹשׁ
תִּדְהָר וְתֵאשֹׁר יַחַד: יִשְׁעוּהוּ מֵאֵ, יט
וּבְאֵי וְרִנְנוּ בְּמִרְאֵם צִיּוֹן וְנִהְיֶה אֵל טוֹב יְהוָה עַל דָּגָן וְעַל תִּירֵשׁ וְעַל
יִצְהָר וְעַל בְּנֵי צֶאֱן וּבְקָר וְהִיְתָה נֶפְשָׁם כִּגְן זֶה וְלֹא יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה
עוֹד: יִרְמְיָהוּ לֵא, יא

מעשה שנצרכו אנשי לודקיא לשמן. מינו להם פולמרכוס (ממונה) אחד. אמרו לו: לך וקח לנו שמן במאה רבוא (מליון). הלך לגוש חלב, אמר להם: שמן במאה רבוא אני צריך. אמרו לו: לך אצל פלוני. הלך לביתו ובקש ולא מצאו. אמרו לו: הרי הוא בשדה. הלך ומצאו, שעוזק (עודר) תחת הזית. אמרו לו: שמן במאה רבוא אני צריך. אמרו לו: המתן עד שאגמור את הזית ואבוא. כיון שבא לביתו, קרא לשפחתו, אמר לה: בואי ורחצי את רגליו. מלאה את הספל שמן ורחצה להן רגליהם, לקיים מה שאמר - וטובל בשמן רגלו. עמד ומדד לו שמן במאה רבוא. אמרו לו: רצונך שוב (עוד)? אמרו לו: אין לי מעות. אמרו לו: טול (שמן) ואני אבוא עמך ואטול את מעותי. עמד ומדד לו שמן בשמונה עשרה רבוא (נוספים). אמרו: לא הניח אותו אדם לא חמר (מוביל סחורה על חמורים) ולא גמל בארץ ישראל שלא משכו עמו (לשאת את השמן לעיר). ילקוט שמעוני, וזאת הברכה

* הכלל הוא, שכל הסמון למלא "אריך" בפסוק קודם לברכה (ש"ע ר"ד, א). לכן זית הסמון "אריך" קודם לברכת בורא פרי העץ. ויש להוסיף - פרי הגדל בארץ ישראל קודם בברכה לפני הגדל בחוץ לארץ (הגר"מ אליהו - מובא 'זאת הברכה' עמוד 124).

טעמו הטבעי של הזית מר, וכדי להכשירו לאכילה הוא זקוק לתהליך עיבוד מתמשך. בנוסף - רוב שמנו של הזית אגור בגלעינו הקשה, ולכן בשונה מיינן ודבש תמרים שזבים מהפירות בסחיטה קלה, הרי שכדי להפיק שמן מהזית דרושה סחיטה בקורה כבידה - 'קורת בית הבד'.

לכל הדעות - הזית אינו עץ הדעת. הזית מוזכר לראשונה בתורה רק בהקשר לסיום המבול בימי נח. היונה הביאה לנוח עלה זית בפייה, כאומרת לה' לאחר כל ימי המבול בהם אכלה מפות של נח - "היו מזונותי מרחון כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם" (עירובין יח ע"ב).

כעת, לאור כל אשר כתבנו, נוכל להבין את העומק הרעיוני של שמן הזית. השמן הוא חומר הבעירה היוצר אור. כידוע, האור הוא סמל הרוחניות. בתהליך הבעירה מתכלה החומר ונוצר אור רוחני. לפיכך, מעורת המקדש בה דולק שמן הזית מבטאת חוכמה והשראת שכינה - "הרצפה שיחכים ידירם... מעורה בדרום" (בבא בתרא כה ע"ב), וכן המעורה "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל" (שבת כב ע"ב).

לאחר שאכלנו מהחיטה ושתינו מהיין, המהווים בסיס גשמי של שלווה ופריצת דרך, זוכים אנו לזית המאיר בתוכנו את אור הרוח. כדי לזכות לרוח דרושה עבודה מקדימה, כשמן המופק מהזיתים המרים בלחץ ובדחוק, אך מן שיתקעש ויעמול - יזכה לאור גדול. הזית הדורש עמל ויזע, נקי מחטא עץ הדעת, בו קפץ האדם למדרגות חדשות טרם זמנו. מתנאים הוא עץ זה כדי לבטא את שאיפת היונה לזכות למזונותיה בכוחות עצמה.

בארץ ישראל מצויה תעשיית שמן עתיקה. בזיתי הארץ טועמים אנו את טעמה של אדמת הקודש, הנקנית בתחילה בייסורים, ומזכה את היושב בה לחכמה והשראת השכינה. "אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו".

זה הזמן להאיר פנים לסובבים אותנו, ולהתפלל על כל שאיפותינו הרוחניות. הרבה אור!

והזית - מאין ימצא?

באחד ממסעותיו לחו"ל, הזמין מן הרב מרדכי אליהו זצ"ל למסעדה הידועה במאכליה המשובחים. בעל המסעדה רצה להרשים את הרב, ואמר לו - "עוד מעט, אגיש לרב זיתים גדולים ומשובחים, אשר אין כמותם בארץ ישראל".

באותו רגע החליט הרב, שלא לאכול מזיתים אלו, מפני כבודם של זיתי ארץ ישראל. ובכל זאת, ביקש הרב מבעל המסעדה להביא לפניו את קופסת הזיתים. התבונן הרב בקופסה, והנה רשום - 'קבוצת יבנה'...

אור ורוחניות

בפסוק הפורט את שבעת המינים, שנשתבחה בהם ארצנו הקדושה, מוזכר הזית על שם המוצר העיקרי המופק ממנו - 'זית-שמן'. ואכן, עד היום הזה נחשב שמן הזית לשמן החשוב ביותר. לשמן שימושים רבים - בישול, תיבול, רפואה ומאור. בימי קדם היה המאור השימוש העיקרי, ואף במקדש האיר שמן הזית במעורה הטהורה.

עוד נשמתו בגופו. הנשמה היא החלק אלוה-ממערל שבקרבנו ונקודת החיבור בינינו לאלוקים. במלים אחרות: החיבור לאלוקים הוא ניצוץ החיים שלנו. בחטא עץ הדעת, סטה האדם מנקודת החיבור לאלוקים, שהיא נקודת המרכז ולבם של החיים, וחשב שאפשר למצוא חיים אחרים מבלעדי ה'. לפיכך, נעשה האדם ונחסמה בפניו הדרך לעץ השני - עץ החיים.

מיהו עץ החיים? אומר בעל הטורים (ויקרא כג, מ) - 'לולב' בגימטריה 'חיים'. הלולב הוא עץ החיים. (לפיכך, לולב היבש פסול, לפי שרק עצים חיים כשרים, ונרמז הדבר בהלל - "לא המתים יהללו -ה" - ירושלמי סוכה פ"ג). כשם שחיי התמר מתלויים בהמשך יכולתו לצמוח ישר כלפי מעלה, ללא סטיות ומסלולים צדדיים, כך חיי האדם תלויים בחיבורו התמידי לנקודת המרכז של חיו, חיבורו לנשמתו האלוקית. "צדיק כתמר יפרח... שתולים בבית ה'... עוד יעובד בשיבה דשנים ורעננים יהיו, להגיד כי ישראל צורי ולא עוולתה בו".

בט"ו בשבט אנו אוכלים מפירות ארץ חמדה - ארץ החיים. לאחר שתיקנו את חטא אכילת עץ הדעת באכילת החיטה ובשתיית היין, ואף זכינו לרוחניות וחיבור עם ה' באכילת היזית, נפתחת לפנינו מחדש הדרך אל הלב - הלב לאבינו שבשמיים, הדרך לעץ החיים.

באכילת התמר המתוק נתפלל לזכות להתענג על מתיקות החיים. ומה יותר מתוק מהקשר עם אלוקים? וכשחיינו יהיו מתוקים - נזכה גם שיהיו חיים טובים וארוכים.

והיה כי תבוא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה: ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך ושמית בטעם והלכת אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם: ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדת היום ליהוה אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבותינו לתת לנו:

ויצאנו יהוה ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים: ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש: ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי יהוה והנחתו לפני יהוה אלהיך והשתחוית לפני יהוה אלהיך: ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך יהוה אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך: דברים כו, א-ג, ח-י

(נאמר על ארץ ישראל) "נחלת צב", מה צבי זה קל ברגליו מכל בהמה וחיה כך פירות ארץ ישראל קלים לבוא מכל פירות ארצות. מה צבי זה קל לאכול מכל בהמה וחיה כך פירות ארץ ישראל קלים לאכול מכל הארצות. (ואם תאמר, כיוון שהם) קלים לא יהו שמנים (עסיסיים?) תלמוד לומר: "ארץ זבת חלב ודבש", שמנים כחלב ומתוקים כדבש. ספיר על דברים, פסקא לו

מתיקות החיים ואריכות ימים

בשבעת המינים לא מוזכר התמר בשמו, כי אם על שם המתיקות המופקת ממנו - "דבש". התמר חותם את שבעת המינים, עומד בפסגתם ומבטא את מתיקות החיים.

עץ התמר הוא גם העץ ממנו אנו נוטלים את הלולב לארבעת המינים. המילה 'לו-לב' מבטאת תכונה יוצאת דופן של עץ הדקל: כל העצים מתפצלים לענפים רבים, ובנוסף מגדלים מסביב לגזע העץ בכל שנה טבעות חדשות המכילות צינורות הזנה חדשים לעץ. לפיכך, אם חלק מהעץ נפגע או נכרת יכול העץ להתחדש ולצמוח מחדש.

לעומתם, הדקל משלים את בניית הגזע בתחילת חיי העץ ולא מגדל בהמשך צינורות הזנה חדשים. הוא אף אינו מתפצל לענפים שונים, כי כפות התמרים הם בעצם עלים גדולים הגדלים מן הגזע עצמו. לפיכך יש בדקל גזע מרכזי אחד, שבראשו מתנוסס הלב החי היחיד של העץ, שמצמיח את הלולבים ההופכים לעלים חדשים.

כך, נוצרות שתי התכונות המיוחדות של הדקל: האחת - הדקל צומח רק לגובה ולא לרוחב, והשנייה - במקרה של פגיעה בלב החי של העץ, הדקל לא יוכל לתקן את הפגיעה ולהמשיך את חיו. חז"ל בטאו תכונות אלו באומרת (סוכה מ"ג ע"ב) - "מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמיים". הלו-לב הוא העומד בלב העץ. כאן גזוז סודו של התמר, פרי החיים: כידוע, האדם חי כל

דקל המפתיע

בעת שהוקם היישוב 'מצפה יריחו' השוכן בלב המדבר, רצה אחד התושבים לנטוע במקום מטע תמרים. הגיעו למקום מומחי חקלאות, בדקו את השטח ופסקו - העצים כאן לא יצליחו.

פנה אותו תושב לעסוק בתחומים אחרים, אך החליט לנסות ולנטוע דקל אחד ליד ביתו. והנה פלא, העץ צמח והיבש... כמות עצומה של תמרים. כה רבים התמרים, עד שבכל ערב ראש השנה, גודדים את התמרים, והנוער מחלק אותם לכל משפחות היישוב בברכת שנה טובה ומתוקה.

כך ניצב העץ בלב היישוב, כאות וסימן להתגשמות הנבואה: "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תישאו לעמי ישראל".

תאנה

אֵל תִּירְאִי אֲדָמָה גְּלִיל וְשִׁמְחָה יִהְיֶה הַגְּדִיל יְהוֹה לְעֲשׂוֹת: אֵל תִּירְאוּ
בְּהַמּוֹת שְׂדֵי כִי דְשָׂאוּ נְאוֹת מִדְּבַר כִּי עֵץ נִשְׂאָ פְרִי תְּאֵנָה וְגַפְּן
נִתְּנוּ חִלְמָם: וּמְלֵאוּ הַגְּרוֹת בְּרִי וְהִשְׁקוּ הַיְקָבִים תִּירוֹשׁ וַיִּצְרָה: יֵאל
ב, כא-כב, כד

מעשה שאמר רבי יהודה לבנו בסיני: עלה והבא לנו **גרוגרות** (תאנים יבשות) מן החבית. עלה, והושיט ידו ומצאה של דבש. אמר לו: אבא, של דבש היא. אמר לו: השקע ידך ואתה מעלה גרוגרות. מעשה שאמר רבי יוסי לבנו בצפורין: עלה והבא לנו גרוגרות מן העליה. עלה ומצא את העליה צף עליה דבש. יושלמי פאה כ
מעשה בר' יונתן בן אלעזר שהיה יושב תחת **תאנה** אחת, והיתה התאנה מלאה תאנים יפות. ירד טל והיו התאנים שואבים דבש, והיה החח מגבולן (מערב את הדבש) בעפר. באה עד אחת והיתה מנטפת חלב דבש, וקרא לתלמידים ואמר להם: בואו וראו דוגמא מעין העולם הבא. וכל כך למה? שהיו הקרבנות קריבין. מדרש תנחומא, תצוה י

על שלבים נעוץ במידת הסבלנות - "נוצר תאנה יאכל פריה". לדעת רבי נחמיה עץ הדעת תאנה היה - שהרי בתום החטא הרגישו האדם ואשתו לבושתם שעירומים הם, וכתיקון לכך תפרו לעצמם לבוש מעלי תאנה, מפני ש"בדבר שקלקלו בו נתקנו" (ברכות מ"א). פגם החצנת הגוף נולד בעקבות החטא - הנטייה להחצנה זו נבעת מהרצון להתייחד ולהתבלט בצורה קלה, זמינה ומהירה. הלבוש, לעומת זאת, מוביל את האדם למצוא בסבלנות ובעבודה ממושכת את ייחודו ומקומו בעולם הפנימי. נמצאנו למדים שהתאנה, שכל פרוחיה ותהליך פריונה מתרחשים בפנים הפרי, מחנכת את האדם לצניעות ופנימיות הדורשים גם סבלנות רבה. תהליך גאולת ישראל בארץ ישראל דורש סבלנות ואורך רוח, אך בסופו נזכה לגלות את הרוחניות שבפנימיות החיים.

בזמן אכילת התאנים נתכנס, כל אחד מהמסובים, לתוכו פנימה. נמתין מעט בסבלנות, ותפול לזכות להיות אנשים פנימיים וסבלניים.

לאכול ולחיות

שנה אחת בט"ו שבטט שהה בעל 'חידושי הר"מ' אצל מורו ורבו - רבי מנחם מנדל מקוצק. אמר רבי מנחם מנדל לחידושי הר"מ: אמור דבר תורה לכבוד היום. נענה חידושי הר"מ, והתפלפל ארוכות בהלכות מצוות התלויות בארץ ובאילן. לאחר שסיים את דברי תורתו, נאנח רבי מנחם מנדל אנה עמוקה ואמר לו: אם היינו זוכים להיות עכשיו בארץ ישראל, במקום לשמוע את דברי תורתך, היינו פשוט יושבים ואוכלים מפירותיה הקדושים.

הפרי המחבר

סיפרה הגברת מחפודה מנתניה: אבי ז"ל היה ידוע במחוקו כאוהב הארץ. באותם ימים, באו למחוקו במחלתת שליחי עליה מהארץ, אך סכנה גדולה הייתה לארחם בבית. פעם, בט"ו שבטט, הזמין אבי את קרוביו לסדר ובנוסף - שליח מארצנו הקדושה. בסדר היו רק פירות מחז"ל, אך אבי שאהבת הארץ בערה בו שאל את השליח אם יש לו פרי מהארץ. שפפש השליח בבגדיו, ולתדהמת הנוכחים שלף שום שנשא עימו כסגולה. בחרדת קודש טיגן אבי את השום, וכולם טעמו מפירות ארצנו. למחרת, בא מישהו לאבי בהיחבא והזהירו: דע לך, שהשלטונות יודעים שהחבאת שליח ממדינת ישראל, קום וברח. מיד ויתר אבי על כל רכושו, וברחנו כל המשפחה לארץ ישראל. כך זכינו, בזכות פירות הארץ, לחגוג את חג הפסח בארץ המובטחת.

פנימיות וסבלנות

התאנה אותה אנו אוכלים, היא על פי רוב לא פרי אלא... פרוח. עץ התאנה לא מוציא פרחים במתכונת המוכרת לנו משאר העצים, אלא מוציא פגות - כדורים שבתוכם עשרות פרחים המופרים בעזרת צרעות שנכנסות לתוך התאנים. בדרך כלל, אנו אוכלים את הפרחים - הפגות המתוקות - ולא את הפירות שטעמם חמצמצץ יותר.

במילים אחרות - התאנה מדלגת שלב בדרך ההתפתחות הרגילה של כל הפירות. זו הסיבה, שבתנ"ך ובחז"ל, כשחוצים לבטא עשיית מעשה קודם זמנו מביאים את התאנה כמשל - "ראויה הייתה לדוד בת שבע, אלא שאכלה פגה" (סנהדרין קז ע"א), "כביכורה בטרם קיץ בעודה בכפו יבלענה" (ישעיהו כח). וכן מעשה בבנו של רבי יוסי דמן ויקרת, שהיה צריך לספק מזון לפועלי אביו, וצויוו על עץ התאנה הסמוך להוציא תאנים קודם זמנם, ונענש על כך (תענית כד ע"א). כמובן, התיקון לבעייתיות שבדילוג

רימון

הנה ימים באים נאם יהוה ונגש חורש בקצֶר ודרך עֲנִיִּים
בְּמִשְׁךָ הַדָּרַע וְהִטִּיפוּ הָהָרִים עָסִיס וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמַוְּגֶנָה:
וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְבָנֵי עָרִים נִשְׁמָוֹת וְיָשִׁבוּ וְנִטְעוּ
כֶּרְמִים וְשָׂתוּ אֶת יַיִם וְעִשּׂוּ גִזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיָהֶם: וְנִטְעִיתִים
עַל אֲדָמְתָם וְלֹא יִתְשׂוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמְתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיךָ: עמוס ט, יג-טו

כיצד מפרישין את הביכורים? יורד אדם לתוך שדהו וחאה
תאנה שביכרה, אשכול שביכר, רמון שביכר - קושח בגמי
ואומר: הרי אלו ביכורים... הקרובים מביאים תאנים וענבים
והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים. והשור הולך לפניהם,
וקתיו מצופות זהב, ועטרה של זית בראשו. החליל מכה
לפניהם עד שמגיעים קרב לירושלים. הגיעו קרב לירושלים,
שלחו לפניהם, ועטרו את ביכוריהם. ביכורים פרק 4

יופי ושפע

הרימון הוא פרי יפהפה ואדמוני, שאת ראשו מעטר כתר
מלכותי. הפרי מרובה בגרעינים עסיסיים (בממוצע -
מאות) והפך בעולם לסמל של שפע ויופי.

תכונות אלו נטויות בקלות להיות תכונות
חיצוניות. אולם, בתורת ישראל השמה את
הדגש על פנימיות החיים, מסמל הרימון
תכונות אלו במתכונתם הפנימית. לא לחינם נאמר
על רבי מאיר שלמד תורה מאחור ששנה ופירש - "רבי
מאיר רימון מצא, תוכו אכל קליפתו זרק" (חגיגה טו ע"ב).

בראש השנה אנו אוכלים את הרימון כ'סימן', ומתפללים:
"רבו זכויותינו כרימון", לפי שהשפע העצום של גרגרי הרימון
מסמל את העובדה שגם היהודי שנראה כלפי חוץ כאדם
ריקני, הרי בפנימיותו מרובה הוא בזכויות - "אפילו ריקנים
שבך מלאים מצוות כרימון". כך גם בעניין היופי - כשהתלמוד
(בבא מציעא פד ע"א) רוצה לתאר את הוד מראהו של רבי
יוחנן, שיופיו הנדיר השתיר מהופי החתני של ירושלים, הוא
ממשילו לגרעיני רימון הזוהרים באדמימותם בכלי כסף.

לאחר שהתעלנו באכילת פירות ארצנו הקדושה בט"ו
בשבט, עד לפנימי-פנימיות, יכולים אנו בזמן אכילת הרימון
לבקש על היופי, השפע והפריון. כעת, יהיו תכונות אלו תכונות
חיצוניות המבטאות עומק פנימי. זו תכונתה של ארצנו
הקדושה, אשר אדמתה, הגשמית ככל הארצות, מבטאת
עולמות חתיים וקדושים.

"מציון מכלל יופי, אלוקים הופיע", כלומר - מציון שהוא
שלימות יופי העולם, אלוקים הופיע (זוהר, אחרי מות). מהיופי
והשפע של הארץ מופיע הקדוש ברוך הוא.

**ניטול את גרגרי הרימון, נתענג על יופיים, ונקבש לזכות
לשפע ויופי מתוך דבקות באלוקים.**

הפירות הטובים באמת

האדמו"ר הקדוש רבי אהרון מבעל זי"ע, שזכה
להימלט בשנות השואה האיזומה לארצנו הקדושה,
היה משתדל לאכול דווקא מפירות הארץ. (עד היום
נוהגים חסידיו בעלז לשתות ללחיים' ליקר בנות,
מפני שבימי ר' אהרון היה זה הליקר היחידי שהופק
מפירות הארץ).

אותם שנים היו שנות ה'צנע' שבראשית שנותיה
של המדינה. והנה, באחד ה'טישים' (השולחנות)
חילק ר' אהרון כ'שיריים' תפוחים מהארץ. בהתאם
לאילוצי הימים ההם, לא היו התפוחים מובחרים.

במרחק גדול מהרבי עמדו כמה חסידים עשירים
מחוץ לארץ והתלחשו ביניהם. הרבי קלט את
ההתלחשות וציווה עליהם לספר לו על מה התלחשו.
החסידים התביישו בדבריהם, אך חזקה עליהם
מצוותו של הרבי, והם התוודו - "אמרנו, שבפעם
הבאה שבוא אל הרבי, נביא לו מחו"ל תפוחים
יפים".

אמר להם הרבי - לכו לשטוף את פיכם במים
ואחר תשובו אלי. כששבו החסידים, ביקש מהם
הרבי, אמרו אחרי - והורה להם לחזור על משפט זה
שלשה פעמים - "התפוחים של ארץ ישראל טובים,
יפים וטעימים".

אתרוג

יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך:
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי:

שמחה בעמל

האתרוג, פרי עץ הדר, אינו נמנה על שבעת המינים שנתבחה בהם ארץ ישראל, אולם, בארבעת המינים הניטלים בסוכות זוכה הוא להיות נציג האילנות והפירות. קבלה בדינו מרבותינו, להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר לחג הסוכות, "כי הנה זה היום אשר עולה השרף באילנות, והוא כפי הדעות של כל אחד מישראל, הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה, שיזמן לו ה' פרי עץ הדר, וזהו שרמז התנא - 'ראש השנה לאילן ולא לאילנות, להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצווה' (בני יששכר לחודש שבט, בן איש חי).

לדעת ר' אבא דעכו, עץ הדעת - אתרוגו היה, שנאמר "ותרא לאישה כי טוב העץ", ועץ האתרוג הוא האילן היחיד שעצו נאכל כפריו (בראשית רבה טו, ז).

בעת בריאת העולם ציווה ה' על האדמה, שתוציא אילנות שטעם עצם יהיה כטעם הפרי, אך האדמה חטאה והצמיחה עצים שרק לפירותיהם יש טעם. רעיון עמוק גוזז במדרש זה (אורות התשובה, ג, ז): הפרי מבטא את המטרה והאידיאל, והעץ את הדרך להגיע אליהם. כיום, בעולמנו החומרי, אנו מתלהבים ושמוחים כשאנחנו מגיעים לשלב ה'פסגה' וה'סיום', ואיננו מצליחים להתלהב ולשמוח כך בעת שאנו מעפילים בדרך אל היעד בחיי היום יום האפורים.

יוצא דופן הוא האתרוג המשמר את השמחה וההתלהבות בעת העמל כמו בעת ההישגים. גם ארצנו הקדושה היא ארץ בה 'הכנסות' קדושות, שהרי בארץ ישראל אף המלאכות החומריות כעבודת האדמה קדושות הן.

חג הסוכות, חג האסיף, הוא זמן השמחה וההודאה על כל היבול אשר השגנו במשך השנה. זהו זמן הפרי, פרי עץ הדר. מי שעניינו בראשו מתפלל וחי את עניינו של האתרוג כבר בט"ו בשבט. יודע הוא שכבר כעת, בזמן ראשית הצמיחה, בכוחו לשמוח על כל הדרך הארוכה שיעבור האילן במשך השנה. לשמוח על טעם העץ.

בתפילת האתרוג נכון לזכות בשמחה בעבודתנו ועמלנו.
אתרוג רומז גם ללב, ולכן האתרוג בסוכות צריך להיות נקי
- 'אתרוג דא הוא ליבא' (זוהר), זה הזמן להתפלל ללב טהור ונקי.

תפילה על האילנות ובפרט על האתרוג לרבינו יוסף חיים ז"ע בעל ה'בן איש חי'

ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן: ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא א-להים כי טוב:

אנא ה' הושיעה נא, היום הזה לאילן הוא ראש השנה:

אנא ה' הצליחה נא, היום הזה לאילן הוא ראש השנה:

אנא ה' הרויחה נא, היום הזה לאילן הוא ראש השנה:

אנא ה' היטיבה נא, היום הזה לאילן הוא ראש השנה:

אנא ה' ברך את היום הזה לאילן הוא ראש השנה:

אל נא פצה נא שנה זו משמיר ושית, וברך עץ שמן וזית:

אל נא במטר רוח חרבוני ישמון, וברך גפן ותמרו ורימון:

אל נא חומם עצרת עורלי טיפוחים, וברך אגוז ותמר ותפוחים:

אל נא צדקך מעמך בל יפסק, וברך חרוב וקוסטמל ואפרסק:

אל נא חלץ קהילה אשר אליך תעוה, וברך התות והאגוז והאתרוג:

ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שתברך

כל אילנות האתרוג הוציא פירותיהם בעיתם,

ויוצאו אתרוגים טובים יפים ומהודרים ונקיים

מכל מום. ולא יעלה בהם שום חזזית, ויהיו

שלמים ולא יהיה בהם שום חיסרון ואפילו עקיצת

קוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם

לקיים בהם מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות שיבוא

עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר צויתנו בתורתך על ידי משה

עבדך - 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרם

וענף עץ עבות ועברי נחל'. ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי

אבותינו, שתעזרו ותסייעו לקיים מצוה זו של נטילת לולב

והדס וערבה ואתרוג כתקנה בזמנה בחג הסוכות, שיבוא עלינו

לחיים טובים ולשלום בשמחה ובטוב לבב, ותזמין לנו אתרוג יפה

ומהודר ונקי ושלם וכשר כהלכתו:

ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שתברך כל מיני

האילנות, ויוציא פירותיהם בריבוי שמנים וטובים, ותברך את

הגפנים שיוציאו ענבים הרבה שמנים וטובים, כדי שיהיה היין

היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל לקיים בו מצות קידוש

ומצות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל

אחינו מקרא שכתוב - "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב

על מה מברכים

הבבא סאלי זיע"א, היה שולח בכל שנה למון הרב מרדכי אליהו זצ"ל אתרוג מהודר ממחוקו. הרב אליהו היה מנענע אתרוג זה, אך היה מקפיד לברך על אתרוג מארצנו הקדושה.

הרגיש בכך הבבא סאלי ושאלו: מה עם האתרוג שלי?

השיב לו הרב אליהו: אני מנענע בו. אמת, החזיר לו הבבא סאלי, אך אינך מברך עליו. ובכל זאת, לא שינה הרב אליהו ממנהגו והמשיך לברך דווקא על אתרוג מארצנו הקדושה.

ברכת מעין שלוש

* ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם:

על פירות של חו"ל:	על יין של חו"ל:	על מזונות של חו"ל (וא"י לרוב יוצאי אשכנז):
הפרות:	פרי הגפן:	המחיה ועל הכלכלה:

* הערה: בגמרא ברכות (מד, ובש"ע (או"ח רח, י) נזכר רק לגבי פירות הארץ, משמשים מהסוג של פירות חו"ל ומברכים 'על פירותיה'. דין מיני מזונות מקמח של הארץ לא הזכיר שם. ונחלקו בו הראשונים והאחרונים - הכפתור ופרת, ברכי יוסף, פאת השולחן וסיעתם פסקו שמברכים 'על מחייתה', ואילו הרא"ה, האדר"ת והאגרות משה פסקו שמברכים 'על המחיה', מפני שעוברים עבוד ולא ניכר שהם מהארץ. למעשה - הספרדים נוהגים לברך 'על מחייתה' (סידורי הגר"מ אליהו והגר"ע יוסף). האשכנזים בחובם נוהגים לברך 'על המחיה', אולם הרב טוקצינסקי (עיר הקודש והמקדש ח"ג עמ' שמג) מעיד שמנהג האשכנזים ביחשלים לברך 'על מחייתה'.
אם אכל ממינים שונים ורצה לכלולם בברכה, יאמר לפי האורך 'על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן' וכו'.

אכל פירות משבעת המינים:	שתי יין:	אכל מזונות:
על העין ועל פרי העין:	על הגפן ועל פרי הגפן:	על המחיה ועל הכלכלה:

ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכל כמפריה ולשבוע מטובה, רחם (נא) יהוה אלהינו על ישראל ועל ירושלים עירך ועל ציון מושכן כבודך ועל מזבחך ועל היכלך, וכנה ירושלים עיר הקדש בזהרה במיניו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל כמפריה ונשבוע מטובה ונברכה עליה בקדשה ובטהרה:

כי אתה יהוה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל

על פירות של ארץ ישראל אומר:	על יין של ארץ ישראל:	על מזונות של ארץ ישראל (לספרדים ומקצת אשכנזים):
פרותיה:	פרי גפנה:	מחייתה ועל כלכלתה:

על פירות של חו"ל:	על יין של חו"ל:	על מזונות של חו"ל (וא"י לרוב יוצאי אשכנז):
הפרות:	פרי הגפן:	המחיה ועל הכלכלה:

ברוך אתה יהוה, על הארץ ועל:

על פירות של ארץ ישראל אומר:	על יין של ארץ ישראל:	על מזונות של ארץ ישראל (לספרדים ומקצת אשכנזים):
פרותיה:	פרי גפנה:	מחייתה ועל כלכלתה:

